

Tunturikoivikot

Kuva: Saara Tynys

Ruskan kirjoma koivikkovyö

Fennoskandian boreaalista kasvillisuusvyöhykettä luonnehtii havupuuvaltaisuus. Luoteis-Euroopan pohjoisosasta ja laajalti Skandien rinteiltä havupuut kuitenkin puuttuvat ja alueella kasvaa koivumetsää, tunturikoivikoita, jotka kirjoavat tunturien rinteet ruskan aikaan syksy toisensa jälkeen. Suomessa tunturikoivikot peittävät laajoja alueita Tunturi-Lapissa, muodostaen tunturien metsänrajan puutonta paljakkaa vastaan. Tunturikoivuvyöhykkeen ja paljakan välisen rajan korkeus tunturissa vaihtelee. Tunturikoivikoita tavataan myös Metsä-Lapin ja Peräpohjolan tuntureilla.

Tunturikoivulla on monia ominaisuuksia, jotka mahdollistavat sen menestymisen ankarissakin olosuhteissa: sillä on hyvä pakkasenkestävyys ja vesomiskyky sekä taipumus monirunkoisuuteen. Lisäksi se voi yhteyttää kuoressa olevan lehtivihreän avulla ja tarvitsee havupuuta alhaisemman lämpösunnan siementuottoa varten.

Tunturikoivikot voivat vaihdella kuivista jäkälä- ja varpuvaltaisista koivikoista kosteisiin lehtoihin, joissa vallitsee monipuolinen ruoho- ja heinälajisto. Vaihtelua aiheuttavat etenkin maaperä ja ilmasto-olot, mantereisuuden ja mereisyyden vaihtelu. Rehevissä suurruoholehdoissa kukkii alkukesällä Lapin maakuntakukaksi nimetty kullero. Suomen tunturikoivikoista valtaosa on kuivia ja kuivahkoja luontotyyppejä, joiden luonnontilan kannalta olennaisia tekijöitä ovat hyvin uudistuva poronjäkälä sekä luonnontilainen puusto koivunvesoineen ja siementaimineen.

Tunturikoivikoiden tulevaisuuteen vaikuttavat monet tekijät

Tunturikoivikot ovat Suomessa vähentyneet etenkin 1960-luvun mittarituhojen seurauksena. Tunturi- ja hallamittari ovat aiheuttaneet myöhemminkin tuhoja, joista merkittävimmät ovat hallamittarin aiheuttamia 2000-luvulla. Tunturikoivikoiden luonnontila on koko 1900-luvun ajan, mutta erityisesti 1970-luvulta lähtien heikentynyt voimakkaan porolaidunnuksen vuoksi. Nykyisin suuri osa jäkälälaitumisista, joihin valtaosa tunturikoivikoista kuuluu, on voimakkaasti kuluneita.

Tunturikoivu on poron tärkeä kesälaidunkasvi, ja koivikoiden tilaan vaikuttaakin niiden sijainti kesä- tai talvilaidunalueilla. Kesälaidunalueilla poro syö tunturikoivun vesoja ja taimia, voimakkaan laidunnuksen alueilla uudistuminen estyy ja koivikot voivat vähitellen tuhoutua. Tunturikoivikoiden toipuminen tunturi- ja hallamittarin aiheuttamista tuhoista on voimakkaasti laidunnetuilla alueilla heikentynyt.

Ilmaston lämpeneminen ja sitä seuraava männyn leviäminen voi supistaa tunturikoivikoiden alaa. Toisaalta tunturikoivu voi myös levitä ylös tuntureille, mutta tunturien yläosien maaperäolosuhteet ja lisääntyvä tunturi- ja hallamittarituhojen riski porolaidunnuksen ohella voivat rajoittaa koivun levittäytymistä. Ilmastonmuutos voi mahdollisen mereisyyden lisääntyminen myötä vaikuttaa tuoreiden ja lehtomaisten tunturikoivikoiden sekä tunturikoivulehtojen alaa laajentavasti.